

M. A.

1932

X. 5.

Képzőművészeti Szemle

Budapest, a szentek szobraiban oly szegény város, új plasztikai alkotással, a legaktuálisabb szentnek, a nyomorgók védőjének, árpádházi Erzsébetnek emlékével gazdagodott. Valamikor, a késő barokk korban a fővárost a nyomor és a megpróbáltatások kiengesztelésére sok vallásos tárgyú szoborral díszítették, mégis alig egy-kettő maradt ránk. A város rendezésekor rombolták le vagy hordták el azokat. Így került az egykori állandó hajóhid előtt levő Szent János, mindenkitől elfelejtve, egy Eötvös-téri régi ház ócska udvarára; Szent Sebestyén szobrát, a hasonló nevű tér kedves díszét, éppúgy lerombolták, mint Szent Miklósét, amely egykoron a Rókus kápolna előtt állott. Jól ment a budaiak s pestiek dolga, sutba dobták azok emlékeit, akik a várost egyszer a földrengéstől (Florián-téri emlék), más-szor a pestis végpusztításától óvták meg (Irma-téri bájos Szűz Mária-

szobor). Ma már elfelejtettük a város patrónusait is, a jézustársasági Xavéri Szent Ferencet, kit 1709-ben a járványok és Szent Donát vértanút, kit 1724-ben a villámcsapások ellen választ a tanács a város védőszentjévé.

Annál örvedetesebb, hogy a székesfőváros és a Szent Erzsébet egyházközség áldozatkészsége révén, születésének hétszázadik évfordulója alkalmából elkészülhetett árpádházi Szent Erzsébet emléke, melyet a Rózsák-terén (azelőtt Szegényház-tér) emeltek. A Szentnek, mielőtt Bajorországba vitték, Pesten a belvárosi templomban volt az eljegyzése. Endre és Gertrudis leánya, assisi Szent Ferenc kis báránya, a szegények és betegek istápolója, az Egyház szociális gondolatának szimbóluma, kezdettől fogva a hívő lelkek szeretetében áll. Halála után pár évvel már kedvelt tárgya a képzőművészetnek. Talán a legrégibb vele foglalkozó alkotás az 1236—1249 közötti időből származó, ezüst relifekkel díszített relikviás szekrény. Ettől az időtől kezdve Holbeinen és Tilman von Riemenschneideren át napjainkig sokszor izgalmas témája nemcsak a képzőművészetnek, hanem a költészetnek és a zenének egyaránt. A magyar emlékek között a kassai dóm északi kapujának gótikus keretben levő, (tizenötödik század eleji) a Szent életéből vett jeleneteket ábrázoló faragások a leghíresebbek.

Az erzsébetvárosi kéttornyú, neogotikus templom elé Damkó József faragta a három és félméteres, rózsatövisskoszorus, mészkö talapzatra állított, három méter magas Szent Erzsébet szobrot, ruszikai márványból. A sötét tónusú templom képezi a mű hátterét, melyben a ragyogó fehér szobor sziluettként helyezkedik el. Az álló alak szerzetesi ruhában, a rózsacsoda közepette, fejét hálásan emeli az ég felé.

Damkó művészi alkotását az egyszerűség és a részletek finom megoldása — pl. a ruharedők játéka — jellemzi. A talapzatot két relief ékesíti, melyben Damkó teljes tudása bontakozik ki. A domborművek kezelése, a tér elosztása pompás, bravuros alkotás. A művész külön érdeme, hogy a szoborral olyan kompromisszumot is tudott létrehozni, amely a tér, a templom és az emlékmű között harmóniát teremtett. Szent Ferenc szobrával együtt a ferencvárosi plébánia templom falában, mely Damkó mestere, lipatóújvári Stróbl Zsigmond alkotása, — bátran le merjük írni — a Szent Erzsébet szobor az újabb Budapest felállított emlékek között a legszebb. Olyan ez a karesú fehér szobor, mint egy felkiáltó jel, vajjon a zibongó, tüledő áradat közepette megértik-e példaadását?

*

A kiállítási szezon a *Nemzeti Szalon* tárlata kezdi meg. Azt hisszük, a szalonbeliek alig várták, hogy megnyithassák termeiket, mert fűtötte őket — ó, nem a művészet — az ilyen tárlat szép bevétele, a tagregrutálás, a cédulapénz stb.

A kiállításon s ez vigasztaló, kevesebben vannak a kiállítók, mint szoktak lenni, azonban ez természetesen egyáltalában nem a zsűrizés eredménye. Hiába, a gazdasági krízis kikezdte a dilettánsokat is, megritkúlnak soraik. Mult évben a «tárlataikon» még 500 darab műtárgy is szerepelt, — az volt azután a bolt! — most a felénél is kevesebb. Természetesen a rég bevált recept szerint rendezték: csaléteknek egy-két jó név, most például a tehetséges Basilides Barna, kiről a tél folyamán lesz alkalmunk hosszabban írni és a szobor finom Berán Lajos szerepel artisztikus plasztikáival. Azonban ne menjünk bele a többiek vizsgálatába, mert erről a hipokrita művészeti politikáról, mely itt kifejezésre jut, csúnyán

kellene szólanunk. Ebben a nyitásban benne van az erzsébetéri Szalonnak programja. Mondhatjuk, szép kilátás a szezonra!

Istenáldotta szép ősz sugározza be az üvegtetős helyiséget, forró levegő ül a termekben, mégis e képek előtt minden edzettségünk ellenére megborzongunk, menekülünk ki a fák közé a virágos parkba, mellyel semmiféle művész sem tud konkurálni, legfőképpen nem ez a krajcáros komédia!

Jajczay János
